

Hekimin Etik Sorumluluğu Bağlamında Hasta Hakları

Dr. Öğr. Üyesi Müge DEMİR
HÜTF Tıp Tarihi ve Etik AD
mdemir@hacettepe.edu.tr

Ne konuşacağız?

İnsan Hakları

Birinci
kuşak

İkinci
kuşak

Üçüncü
kuşak

Sağlık Hakkı

- İkinci kuşak insan hakkıdır.
- Sağlıklı yaşama hakkı
- Sağlık hizmetlerine ulaşma hakkı

Hasta Hakları

- Üçüncü Kuşak İnsan Hakları
- Barış Hakkı
- Çevre Hakkı
- Hasta Hakları

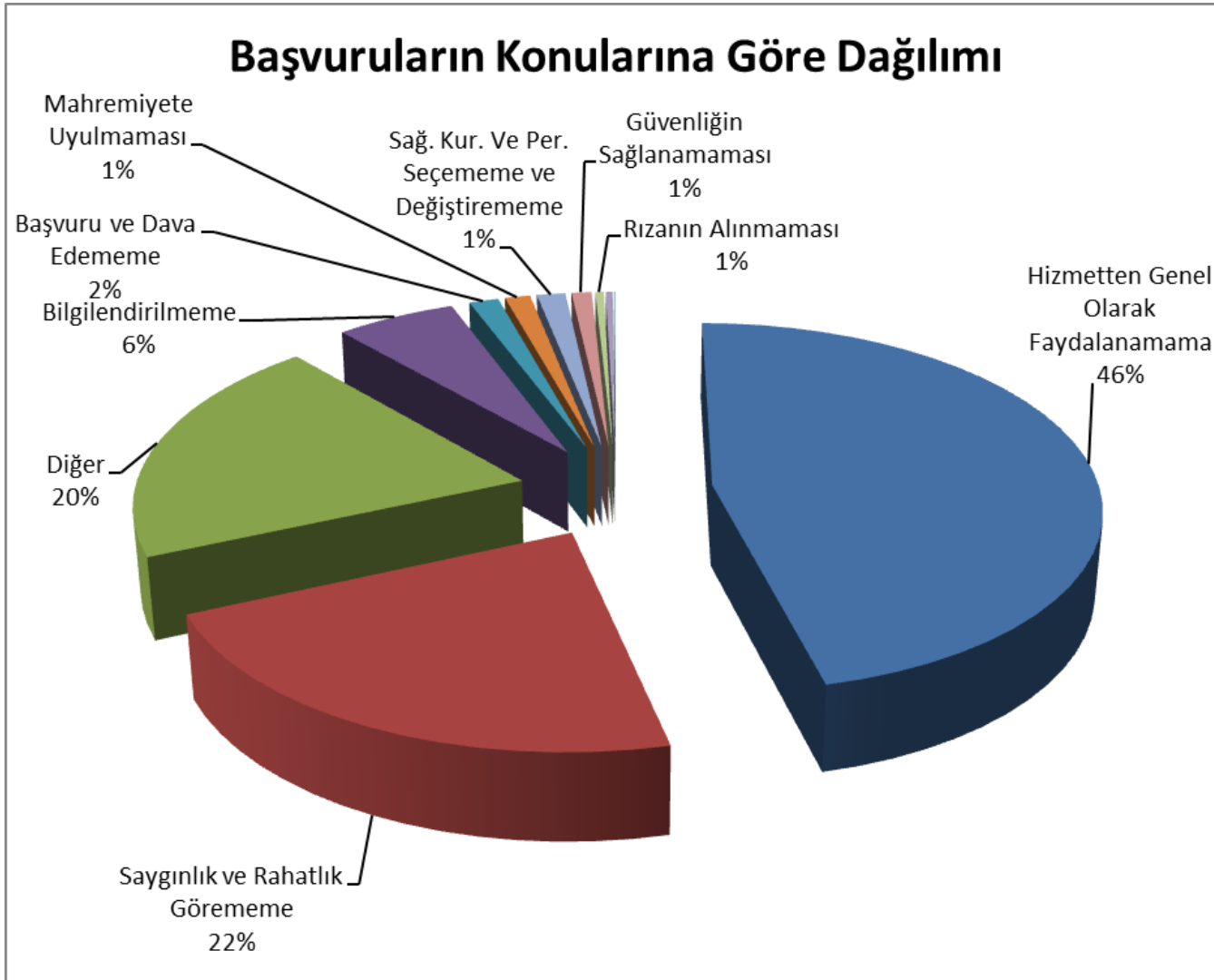

HASTA HAKLARI BAŞVURU SİSTEMİ İSTATİSTİK BİLGİLERİ

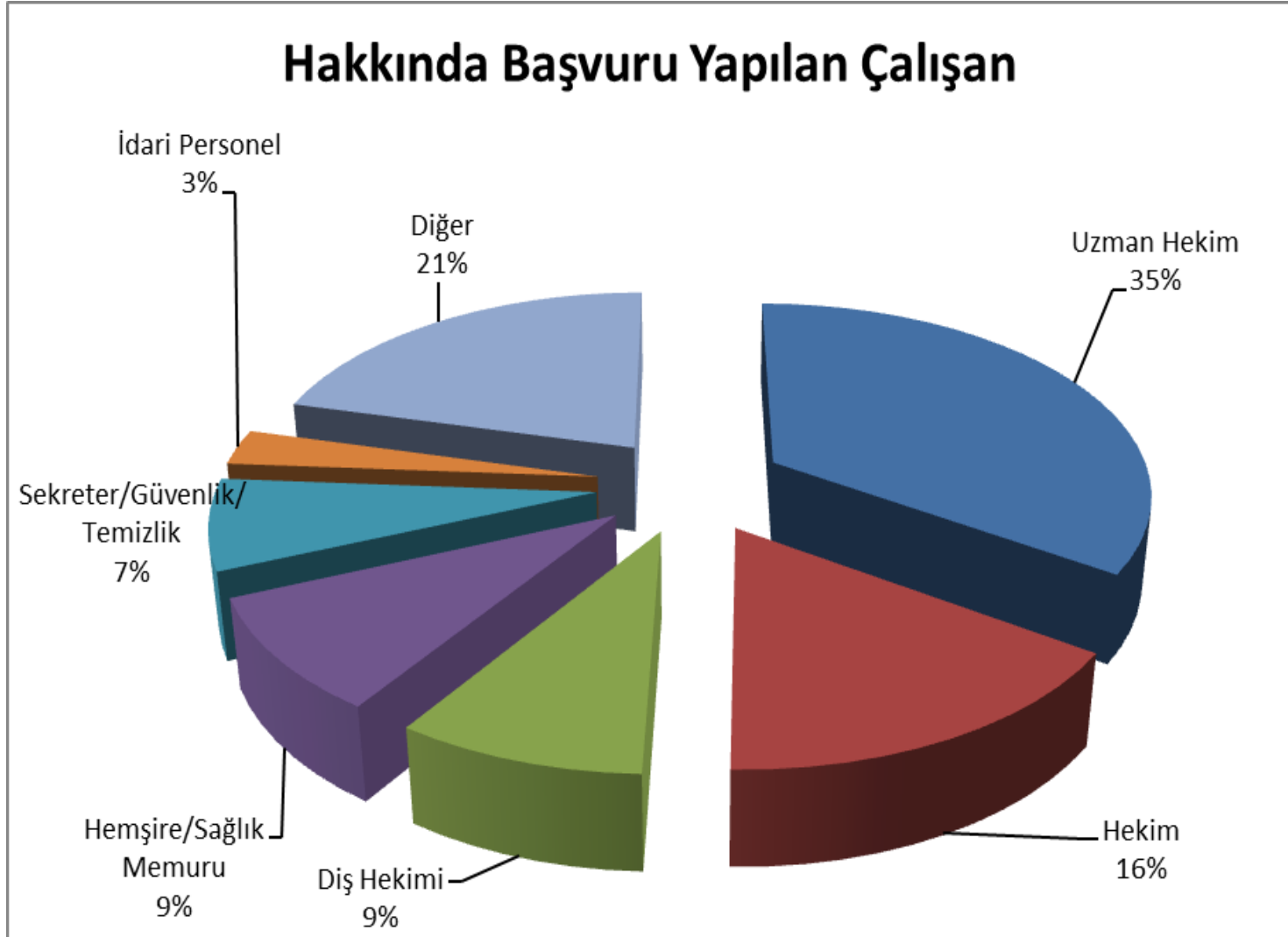
01.01.2016-31.12.2016

Başvuru Türü	Toplam Başvuru Sayısı	Hasta Hakları Birimleri Tarafından Yerinde Çözülen Başvuru Sayısı				Hasta Hakları Kurullarında Görüşülen Başvuru Sayısı	
		Çözülen	İptal Edilen	Bekleyen	Geri Çekilen	Hak İhlali Var	Hak İhlali Yok
Sorunum Çözülsün	33819	32881	68	816	54	8	47
Görüş/Öneri	2288	2181	0	94	13	0	0
Teşekkür	9537	9172	0	365	0	0	0
Şikayet	27675	25592	263	1521	299	359	2089
Toplam	73319	69826	331	2796	366	367	2136

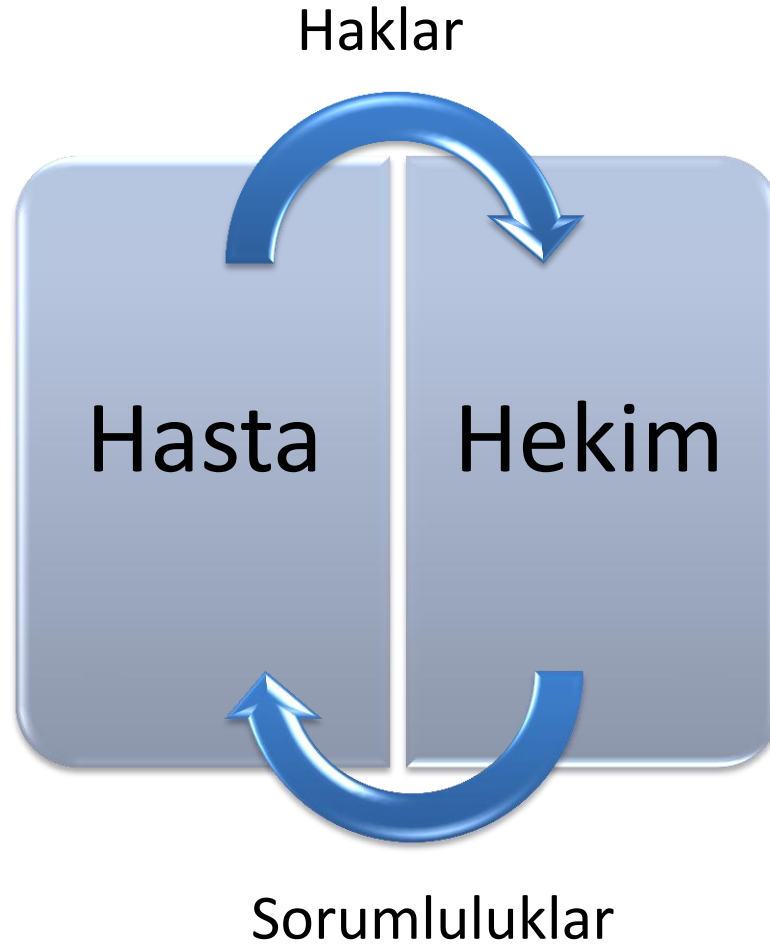
2011 Yılı Hasta Hakları İstatistikleri

2011 Yılı Hasta Hakları İstatistikleri

Hak-Sorumluluk Kavramı

Hekim Hasta İlişkisi

- Uzmanlık dalı
- Benimsenen hastalık kavramı
- Tıbbın yapısı ve tedavi biçimi
- Eğitimin neden olduğu bilgi, inanç ve tutumlar
- İlişkiden beklentiler

Hekim Hasta İlişkisi

- İletişim becerileri
- Parasal ilişki
- Fiziksel mekan
- Hekim başına düşen hasta sayısı
- Toplumun hekim hasta ilişkisine bakışı

Hekim Hasta İlişkisi Modelleri

Hekim Hasta İlişkisi Modelleri	Bilgilendirici	Yorumlayıcı	Tartışmacı	Otoriter (Babacıl)
Hastanın değerleri	Tanımlanmış, sabit ve hasta tarafından biliniyor	Karışık ve çelişkili, ortaya çıkarılması gerekli	Ahlaki tartışma yoluyla gelişmeye ve incelenmeye açık	Nesnel ve hasta ile hekimin her ikisi tarafından paylaşılır
Hekimin zorunlulukları	İlgili bilgileri sağlar ve seçilen girişimi uygular	Hastayı bilgilendirir, hastanın ilişkili değerlerini ortaya çıkarır, yorumlar, hastanın seçtiği girişimi yürütür.	Hastayı bilgilendirir, seçtiği girişimi yürütür, en iyi değerleri dile getirir ve hastayı ikna eder.	Hastanın o andaki tercihlerinden bağımsız olarak hastanın iyiliğini teşvik eder.
Hastanın özerkliği	Tıbbi bakımın seçimi ve kontrolü	Tıbbi bakıma ilişkin kendini anlama	Tıbbi bakıma ilişkin kendi ahlaki değerlerini geliştirme	Nesnel değerleri olumlama
Hekimin rolü	Yetkin teknik uzman	Danışman	Arkadaş	Koruyucu

- Emanuel, E.J. & Emanuel, L.L. (1992). Four models of the physician-patient relationship. *Journal of the American Medical Association*, 267, 2221-2226

Güven

Mahremiyet

Hiç merak etmeyin, tıbbi kayıtlarınız bizimle güvende. Hasta mahremiyetini çok ciddiye alırız.

Mahremiyet

- Mahremiyet, “girilemez” bir alanı belirtir. Bu, başkalarının birinin beden, duygu, düşüncesine veya bilgi ya da özel ilişkilerine girmesinin sınırlandırılması anlamına gelmektedir.

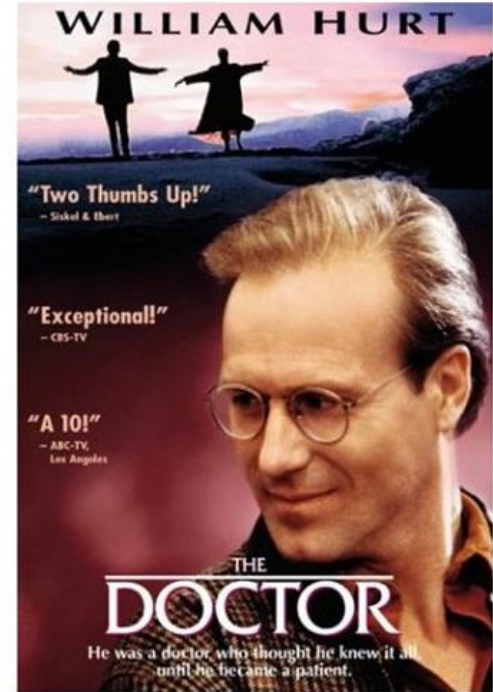

Mahremiyet

- Özel yaşamın dokunulmazlığı temel insan haklarından biridir.
- Hekim hasta ilişkisinin özel yapısı nedeniyle ortaya çıkan olası sorunlar:
 - Elde edilen bilgilerin paylaşımı
 - Bilgi paylaşımının zorunlu olduğu durumlar
 - Sadece ilgili bilgilerin edinimi-sınırlama

The Doctor

- 122 dakika
- 1991 Amerika yapımı
- Yönetmen: Randa Haines
- Oyuncular: William Hurt, Christine Lahti
- A taste of my own medicine
- Edward Rosenbaum MD

Hasta Hakları Yönetmeliği

- **Mad. 21:** Hastanın, mahremiyetine saygı gösterilmesi esastır. Hasta mahremiyetinin korunmasını açıkça talep de edebilir. Her türlü tıbbi müdahale, hastanın mahremiyetine saygı gösterilmek suretiyle icra edilir.
- Mahremiyete saygı gösterilmesi ve bunu istemek hakkı;
- a) Hastanın, sağlık durumu ile ilgili tıbbi değerlendirmelerin gizlilik içerisinde yürütülmesini,
- b) Muayenenin, teşhisin, tedavinin ve hasta ile doğrudan teması gerektiren diğer işlemlerin makul bir gizlilik ortamında gerçekleştirilmesini,
- c) **Tıbben sakınca olmayan hallerde yanında bir yakınının bulunmasına izin verilmesini,**
- d) **Tedavisi ile doğrudan ilgili olmayan kimselerin, tıbbi müdahale sırasında bulunmamasını,**
- e) Hastalığın mahiyeti gerektirmedikçe hastanın şahsi ve ailevi hayatına müdahale edilmemesini,
- f) Sağlık harcamalarının kaynağının gizli tutulmasını, kapsar.
- **Ölüm olayı, mahremiyetin bozulması hakkını vermez.**

Hasta Hakları Yönetmeliği

- **Mad. 21: ...Eğitim verilen sağlık kurum ve kuruluşlarında, hastanın tedavisi ile doğrudan ilgili olmayanların tıbbi müdahale sırasında bulunması gerekli ise; önceden veya tedavi sırasında bunun için hastanın ayrıca rızası alınır.**

Sır Saklama

- Hipokrat Andı'nda, "Tedavi sırasında ya da hatta tedavi dışında, insanların yaşamlarına ilişkin, dışarıya yayılmaması gereken şeyler görür ya da işitirsem, bunları kendime saklayacağım ve sözünü etmeyi ayıp sayacağım." sözü yer alır.

Sır Saklama

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

- Madde 10. (Özel yaşam ve bilgilendirilme hakkı)
- 1. Herkes, kendi sağlığıyla ilgili bilgiler bakımından, özel yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.
- 2. Herkes, kendi sağlığı hakkında toplanmış herhangi bir bilgiyi öğrenme hakkına sahiptir. Bununla beraber, bireylerin, bilgilendirilmeme istekleri de gözetilecektir.

Dünya Hekimler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi

- Bir hastanın sağlık durumu, tıbbi durumu, tanısı, prognozu ve tedavisi hakkındaki tüm tanımlanabilen bilgiler ile diğer tüm kişisel bilgileri, **ölümünden sonra bile gizli tutulmalıdır.**
- Bununla beraber, hastanın ailesi kendi sağlıklarıyla ilgili riskleri öğrenmek üzere bu bilgilere erişme hakkına sahip olabilirler.

Dünya Hekimler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi

- Gizli bilgiler, ancak hasta onam verirse ya da yasa tarafından açık biçimde istenirse açıklanabilir. Hasta açık bir onam vermedikçe kendisi hakkındaki bilgiler ancak 'bilmesi gereken' sağlık çalışanlarına açıklanabilir.

Dünya Hekimler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi

- Hastaya ait tanımlanabilen tüm bilgiler korunmalıdır. Verilerin korunması depolanma biçiminin uygunluğunu da kapsar. İnsanlardan alınan kimlik belirtici veri üretilebilecek her türlü örnek de aynı biçimde korunmalıdır.

TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları

- **Sır Saklama Yükümlülüğü**
- **Madde 9-**Hekim, hastasından mesleğini uygularken öğrendiği sırları açıklayamaz. Hastanın ölmesi ya da o hekimle ilişkisinin sona ermesi, hekimin bu yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.
- Hastanın onam vermesi ya da sırrın saklanması hasta ya da öteki insanların yaşamını tehlikeye sokması durumunda, hastanın kişilik haklarının zedelenmemesi koşuluyla, hekim bu sırrı saklamakla yükümlü değildir.

TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları

- Yasal zorunluluk durumlarında hekimin rapor düzenlemesi de, meslek sırrının açıklanması anlamına gelmez.
- Hekim, tanık ya da bilirkişi olarak mahkemeye çağrıldığında olayın meslek sırrı olduğunu ileri sürerek bu görevlerinden çekilebilir.

Türk Ceza Kanunu

- **TCK Madde 280:** Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi
- **(1)** Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Sır Saklama

- **(2)** Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

Hasta Hakları Yönetmeliği

- **Tedaviyi Reddetme ve Durdurma**
- **Madde 25-** Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir.

Hasta Hakları Yönetmeliği

- Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir. Bu hakkın kullanılması, hastanın sağlık kuruluşuna tekrar müracaatında hasta aleyhine kullanılamaz.

Hastayı Reddetme

- Hekim hastasını tedavi etmeyi reddedebilir mi?
- Hangi koşullarda?

Hastayı Reddetme

- Kişinin sağlık durumu acil bir girişim gerektirmiyor olmalıdır.
- Sağlık hizmeti sunulacak kişi erişilebilir ve gereksinimle uyumlu nitelikteki bir başka hekime yönlendirilebiliyor olmalı ve bu yönlendirme kişinin sağlığını tehlikeye atmıyor olmalıdır.

Hastayı Reddetme

- Hekim hizmet sunduğu kişiyle ilgili edindiği tüm tıbbi bilgileri meslektaşına aktarmakla yükümlüdür.
- Hekim hizmet sunmayı reddetme nedeni ve diğer hizmet olanakları konusunda hastayı bilgilendirmelidir.

• TTB Etik Bildirgeleri- Hekim Hakları Bildirgesi

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi

- Madde 18 - Tabip ve diş tabibi, âcil yardım, resmî veya insani vazifenin ifası halleri hariç olmak üzere, mesleki veya şahsi sebeplerle hastaya bakmayı reddedebilir.
- Madde 19 - Tabip ve diş tabibi mesleki veya şahsi sebeplerle, tedaviyi bitirmeden hastasını bırakabilir.

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi

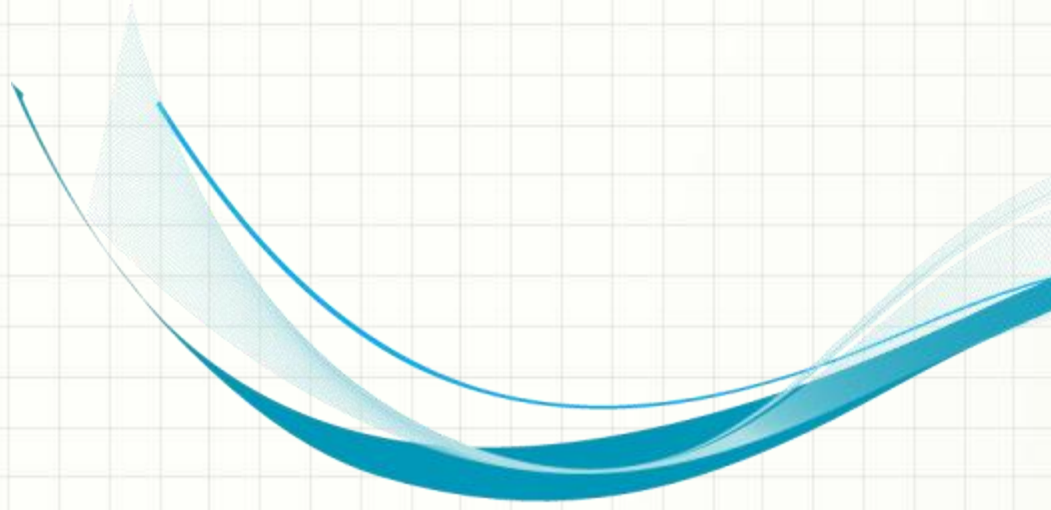
- Ancak, bu gibi hallerde, diğer bir meslektaşın tedavi veya m¼dahalesine imkân verecek zamanı evvelden hesaplayarak hastayı vaktinde haberdar etmesi şarttır. Hastanın bırakılması halinde hayatının tehlikeye d¼řmesi veya sıhhatinin zarara uğraması muhtemel ise, diğer bir meslektaş temin edilmedikçe, hastayı terk edemez.
- Hastayı bu suretle terk eden tabip veya diş tabibi, l¼zum g¼rd¼đ¼ veya hasta tarafından talep edildiği takdirde, tedavi zamanına ait m¼řahade notlarını verir.

TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları

- Madde 25-Hekim, ancak tıbbi bilgisini gerektiği gibi uygulayamayacağına karar verdiğinde ve hastasının başvurabileceği başka bir hekim bulunduğu durumlarda, hastanın bakımını ve tedavisini üstlenmeyebilir veya tedaviyi yarım bırakabilir. Yukarıdaki koşullarda tedaviyi bırakacak hekim, bu durumu ve hastanın sağlığının tehlikeye düşmeyeceğini hastaya veya yakınlarına anlatır ve onları tıbbi yardımla ilgili başka olanaklar konusunda bilgilendirir. İkinci hekim bulunmadan hekim hastasını bırakamaz. Hekim, tedaviyi üstlenen meslektaşına hasta hakkındaki tüm bilgileri aktarmakla yükümlüdür.

HASTAYA TIBBİ GERÇEĞİN SÖYLENMESİ

- Eski etik kodlarda genelde yok
- Ancak günümüzde önemli
- Kişiyeye saygı, aydınlatılmış onam, için şart
- Sadakat, bağlılık
- Güven ilişkisinin bir parçası

Hasta için,

- Başka birinden uygunsuz biçimde duyma
- Tedaviye uyumun bozulması
- Alternatifleri değerlendirmede yetersizlik

Gerçek neden
hastadan
saklanır?

İyiliksever Aldatma (benevolent deception)

1

- Anksiyeteye neden olur

2

- Tedavinin sonuçlarını kötü etkiler

3

- İntihara sebep olur

4

- Hastanın umutlarını tüketir

TED TALKS

Gerçeği Söylenenin İstisnası

- Kanıtlar
- Kültürel faktörler
- Hastanın bilgilenmeyi istememesi

Aydınlatılmış Onam ve Yaşamın Sonunda Alınan Etik Kararlar-Hacettepe Örneği

Hastanın tedavisi mümkün olmayan ileri dönem kanseri var.

- Doktor hastasına tedavisi mümkün olmayan ileri dönem kanseri olduğunu söylemelidir ve hastalığını ailesine söyleyip söylememe kararını hastaya bırakmalıdır.

Katılıyorum diyen Hekim %**67,6** Hasta %**85,3**

- Varsayalım, aile durumdan haberdar ve hastaya hastalığıyla ilgili bilgi verilmesini istemiyor. Doktor hastasını hastalığıyla ilgili olarak her durumda bilgilendirmelidir.

Katılıyorum diyen Hekim %**54,7** Hasta %**85,3**

İletişim

Mevzuat

- Tıbbi Deontoloji Tüzüğü 1960
- Hasta Hakları Yönetmeliğı 1998
- Dünya Hekimler Birliğı Hasta Hakları Bildirgesi 2005
- Oviedo Sözleşmesi 2003
- TTB Hekimlik Mesleğı Etik Kuralları 2012

Özet

- İstisnalar dışında gerçek her zaman söylenmelidir.
- Gerçeğin söylenmemesi için geçerli kanıtlar olmalıdır.
- Kültürel faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Gerçeği söylemenin bir yolu, yöntemi vardır.

SORULAR?